

МЕЖДИНЕН ДОКЛАД
16-30 април 2013 г.

2 май 2013 г.

I. РЕЗЮМЕ

- В следствие на протести из цялата страна срещу бедността и високите сметки за електричество, Народното събрание се разпусна на 12 март, а президентът насрочи предсрочни парламентарни избори за 12 май. Съставено бе временно правителство, което се ангажира с организирането на „свободни и честни избори”. Пропорционална изборна система ще излъчи 240-те члена на парламента от 31 многомандатни избирателни района.
- Парламентарните избори са регулирани от изчерпателна правна рамка, която като цяло предоставя солидна правна основа за провеждането на демократични избори, ако бъде прилагана правилно. През февруари 2013 г някои от предходните препоръки на ОССЕ/СДИЧП бяха възприети с най-скорошните поправки на Изборния кодекс, докато други предстои да бъдат решавани.
- Изборите се административат от система от избирателни комисии на три нива. Вследствие на скорошните поправки на закона заседанията на Централната избирателна комисия (ЦИК) и на Районните избирателни комисии (РИК) се предават онлайн като по този начин се увеличава прозрачността в дейността на комисииите. База с данни относно жалби и оплаквания, както и с решения на ЦИК и РИК също е на разположение на техните интернет страници.
- ЦИК и РИК като цяло зачитат законовите крайни срокове, отнасящи се до организирането на изборите. Обучението на членовете на РИК се е провело, докато обучението на секционните избирателни комисии е в процес на осъществяване. Тридесет и седем жалби са заведени срещу решения на ЦИК относно съставянето на РИК. При всички от случаите Върховния административен съд (ВАС) потвърди решенията.
- Избирателните списъци като цяло са на разположение за публична проверка. Избирателите могат да бъдат вписвани само в един избирателен списък и следователно трябва да бъдат заличавани от избирателния списък по постоянен адрес при промяна на мястото за гласуване. По време на изборния ден гласоподавателите могат да бъдат вписвани в избирателни списъци при представяне на документ за самоличност. В допълнение пет категории избиратели могат да бъдат вписвани в допълнителен избирателен списък в деня на изборите. Няколко механизма за сигурност са предвидени от Изборния кодекс, за да се предотврати злоупотребата с допълнителното вписване в избирателни списъци.
- ЦИК регистрира 67 от 71 политически партии, които подадоха документи за регистрация. Впоследствие на това регистрацията на четири партии бе заличена от ЦИК заради недостатъчен брой валидни подписа в подкрепа. Три от четирите партии обжалваха тези решения пред ВАС, който потвърди становището на ЦИК и в трите случая. Само двама независими кандидата са регистрирани от РИК.

Неофициален превод.

Английската версия на този доклад е единственият официален документ.

- Официалната предизборна кампания стартира на 12 април и се фокусира върху бедността, борбата с корупцията и организираната престъпност, както и други социални въпроси. Предизборните дейности се провеждат предимно чрез медиите, социалните мрежи, както и чрез срещи с избиратели и събрания, организирани в големите градове. Дискурсът на предизборната кампания се охарактеризира с употребата на националистически, понякога подстрекателски език, твърдения за купуване на гласове, както и твърдения за подслушвания, извършвани от Министерство на вътрешните работи, което включва публични фигури.
- Плурализмът е част от медийната среда. Въпреки това Изборният кодекс не осигурява свободно време и повечето от отразяването в медиите е *de facto* срещу заплащане. Заплатеното медийно отразяване често не е отбелязвано като такова като по този начин потенциално се подвежда аудиторията относно естеството на репортажите. Въпреки това обществените радио и телевизия осигуряват на кандидатите свободно ефирно време в програми, свързани с изборите.

II. ВЪВЕДЕНИЕ

Вследствие на покана от страна на Министерство на външните работи на България и на основата на препоръките на Мисията за проучване, проведена от 18 до 20 март, Службата за демократични институции и човешки права на ОССЕ (ОССЕ/СДИЧП) установи на 16 април Мисия за наблюдение на изборите (МНИ). МНИ, ръководена от Миклош Хараста, се състои от десетчленно ядро от експерти, базирани в София и 12 дългосрочни наблюдатели (ДН), които бяха разположени из страната на 21 април. Членовете на мисията са излъчени от 19 страни членки на ОССЕ. ОССЕ/СДИЧП изиска от страните членки да излъчат 220 краткосрочни наблюдатели, които да наблюдават гласуването, процедурите около преброяването на гласовете в деня на изборите и изчислителния процес на резултатите.

III. ПОЛИТИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

Конституцията постановява, че Народното събрание се избира за период от четири години. Изборите на 12 май ще бъдат третите предсрочни парламентарни избори след 1990 г. Изборите се провеждат на фона на протести срещу бедността, социално-икономическите неравенства и обществено разочарование от политиката и политическите партии. Протестите, които започнаха в края на януари 2013 г., доведоха до самозапалването на шест човека в рамките на две седмици през февруари и март, както и на няколко ранени граждани и полицаи. На 20 февруари правителството, водено от Граждани за европейско развитие на България (*ГЕРБ*) подаде оставка и на 12 март президентът Росен Плевнелиев разпусна Народното събрание и насрочи дата за предсрочни парламентарни избори. Съставено бе служебно правителство, което се ангажира с организирането на „свободни и честни избори“.

Последните избори за президент и местна власт се състояха през октомври 2011 г. Сегашният президент, който бе номиниран от *ГЕРБ*, спечели втория тур на изборите с 52,5 % от гласовете срещу Ивайло Калфин, номиниран от Българската социалистическа партия (*БСП*).

Вследствие на последните парламентарни избори през юли 2009 г. *ГЕРБ* се сдоба с 116 от 240-те места в Народното събрание и сформира правителство на малцинството. Други политически сили, представени в Народното събрание бяха: Коалиция за България, оглавявана от *БСП*, Движението за права и свободи (*ДПС*), съответно с 40 и 38 места, партия *Атака* с 21 места, Синята коалиция с 15 места и Ред, законност и справедливост (*РЗС*) с 10

места. Опозицията се състоеше от *БСП* и *ДПС*, докато *Атака*, Синята коалиция и *РЗС* не се присъединиха към правителството, но понякога го подкрепяха.

IV. ПРАВНА РАМКА И ИЗБИРАТЕЛНА СИСТЕМА

Правната рамка, която регулира парламентарните избори включва Конституцията, Изборния кодекс, Закона за политическите партии и други нормативни актове, както и инструкциите и решенията на Централната изборителна комисия (ЦИК).

Изборният кодекс, който е приет през 2011 г., направлява изборите на всички нива, и, ако бъде прилаган правилно, като цяло предоставя солидна правна основа за провеждането на демократични избори. През февруари 2013 г. политизирани и разгорещени дебати в Народното събрание доведоха до определен брой поправки на Изборния кодекс като някои от тях отговарят на предходни препоръки на ОССЕ/СДИЧП. По конкретно това са заседанията на ЦИК и РИК, които сега са излъчвани онлайн в реално време, което увеличава прозрачността на дейностите на комисиите и предоставя на обществото възможност да проследява дискусиите. Решенията на изборителните комисии, които не могат да бъдат одобрени заради липса на мнозинство от две трети от гласовете вече могат да бъдат обжалвани. В допълнение поправките предоставят правата на наблюдателите да наблюдават целия изборен процес, включително правото да присъстват по време на заседания на изборните комисии. Въпреки това определен брой препоръки на ОССЕ/СДИЧП остават без отговор. Това касае медийното отразяване на предизборната кампания, правото на малцинствата да използват майчиния си език по време на предизборна кампания, както и процедурите относно жалбите и оплакванията.

Наказателният кодекс предвижда наказателна отговорност за хората, които предлагат или осигуряват материална изгода в замяна на гласове, организират купуването на гласове или приемат подобни сделки и облаги. Поправките, приети през 2009 г. увеличават наказанията за купуването на гласове и други престъпления, свързани с изборите. Изборният кодекс също така отрази тази тема чрез изискването всички агитационни материали да съдържат изявление, че купуването и продаването на гласове е престъпление. Аудио и аудио-визуалните материали също трябва да съдържат такова съобщение, което трябва да бъде „недвусмислено и разбираемо“.

Народното събрание е еднокамерен орган, който се състои от 240 представители, избирани чрез пропорционална изборна система с 31 многомандатни изборителни района. Броят на мандатите във всеки изборителен район варира от 4 до 16 и се разпределя от ЦИК спрямо броя на населението в съответния изборителен район, като минимумът е 4 мандата за изборителен район.¹ Политическите партии и коалиции, които получат минимум 4 % от действителните гласове на национално равнище и независимите кандидати, които получат действителни гласове, които са не по-малко от изборителната квота на изборителния район, могат да участват в разпределението на мандатите.²

V. ИЗБОРНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Отговорността за администрирането и организацията на изборите е споделена между правителството, областните и общински администрации и тристепенната система на

---

¹ Решението определящо броят на мандатите за изборителните райони бе прието на 15 март 2013 г.

² Изборителната квота е съотношението между общият брой на действителни гласове, разделен на броя мандати в съответния изборителен район.

избирателни комисии: ЦИК, 31 Районни избирателни комисии (РИК) – по една във всеки един от 31-те многомандатни избирателни района, – както и около 11 000 Секционни избирателни комисии (СИК).³ Всички членове на избирателни комисии са номинирани от парламентарно представените политически партии и коалиции пропорционално на техните места в парламента.⁴

ЦИК е единственият постоянен избран орган. През април 2011 г. президентът назначи двадесет и един члена на ЦИК за период от 5 години вследствие на номинации от политическите партии. На 26 и 27 март, в рамките на законовите срокове, РИК бяха назначени от ЦИК.⁵ Според информация, предоставена на МНИ на ОССЕ/СДИЧП от страна на ЦИК, представителите на бившата Синя коалиция са оспорили решенията на ЦИК относно състава на всички 31 РИК.⁶ В допълнение Коалиция за България, ДПС и Движение България на гражданите са обжалвали решения на ЦИК относно състава на някои РИК.⁷ Никое от тези обжалвания не бе уважено от Висшия административен съд (ВАС).⁸ Тринадесет от служещите членове на ЦИК са жени, а около 54 % от всички членове на РИК и 74 % от председателите им също са жени.

За администрирането на гласуването и преброяването на гласовете РИК разкри около 10 800 СИК в цялата страна.⁹ На 29 април ЦИК назначи 227 СИК в 56 държави за провеждането на гласуването в чужбина

ЦИК одобри основните процедурни правила и бланки, които да бъдат използвани за официалните документи в скъсените крайни срокове, предвидени от закона в случаи на предсрочни избори. Изборният кодекс не осигурява възможността граждани и медии да присъстват на заседанията на ЦИК и РИК, въпреки че според новите разпоредби на Изборния кодекс сесиите на ЦИК и РИК се предават онлайн. База данни за жалби и оплаквания, както и всички решения на ЦИК и РИК е налична на техните интернет страници, както е предписано в закона.

ЦИК организира обучителни сесии за членове на РИК на предизборни теми, както и относно броенето на гласове и изчислителните процедури, а също така планира да проведе разяснителна кампания, касаеща изборните процедури. РИК са започнали обучението на членове на СИК. ОССЕ/СДИЧП наблюдава някои от тези обучителни сесии.

³ Една секция може да има до 1 000 избирателя.

⁴ Политическите партии и коалиции от партии, които имат парламентарна група, имат правото да бъдат представени във всички избирателни комисии. Националното движение за стабилност и възход (НДСВ), което има членове в Европейския парламент, но не е представено в Народното събрание също има правото да номинира по един член в ЦИК и всяка РИК, както и на два процента от членовете на СИК във всеки избирателен район.

⁵ РИК се съставява от 13 члена (в избирателните райони с по-малко от десет мандата) или от 17 члена (в избирателните райони с 10 и повече мандата). Броят на членовете на СИК варира от пет до девет, в зависимост от броя на регистрираните избиратели.

⁶ Жалбоподателите оспориха правото на някои представители, които по-рано са били част от Синята коалиция, да внесат номиниращите документи за членове на РИК от името на бившата Синя коалиция. Синята коалиция бе сформирана за предходните парламентарни избори, но бе разпусната, въпреки че парламентарната група остана регистрирана и като следствие има правото да предлага членове на РИК и СИК.

⁷ Разпределението на трите ръководни позиции в РИК бе оспорено. Решенията на ЦИК, касаещи състава на РИК не предоставя информация относно партийната принадлежност на назначените членове.

⁸ Виж също секция IX, Жалби и оплаквания.

⁹ Наблюдатели на МНИ на ОССЕ/СДИЧП докладваха, че 19 РИК не са назначили всички СИК в законовите срокове заради неспособността на някои политически партии да предоставят вярна информация за номинираните членове на СИК.

VI. РЕГИСТРАЦИЯ НА ИЗБИРАТЕЛИ

Избирателните списъци са извлечени от Националния регистър на населението, който е поддържан от Главна дирекция “Гражданска регистрация и административно обслужване” (ГРАО) към Министерство на регионалното развитие и благоустройство (ГРАО). МНИ на ОССЕ/СДИЧП забеляза, че избирателните списъци бяха предоставяни за обществена проверка едновременно на хартиени носители и на интернет страниците на общините. ЦИК стартира разяснителна кампания за избирателите относно проверката на избирателните списъци.

Гласоподаватели, които ще са извън тяхното местоживееене, имат правото да изискат промяна на мястото за гласуване не по-късно от 14 дена преди деня на изборите. За да могат да гласуват в чужбина, гражданите трябва да направят лично заявление до съответната дипломатическа мисия или консулство или чрез поща или електронна поща до ЦИК до 30 дни преди деня на изборите.¹⁰ В деня на изборите на членове на ЦИК и РИК, както и на кандидати и наблюдатели, е разрешено да гласуват, в която и да е избирателна секция, стига да получат удостоверение за гласуване на друго място не по-късно от 14 дни преди изборите. Специални избирателни списъци са съставяни за избиратели в здравни заведения и в места за задържане. В случаите, когато избирател не фигурира в избирателния списък, в деня на изборите той/тя може да бъде добавен(а) в общия избирателен списък от РИК по постоянния адрес на избирателите и след представянето на документ за самоличност.

Избиратели могат да бъдат включвани само в един избирателен списък и следователно трябва да бъдат премахвани от избирателните списъци по техния постоянен адрес, ако мястото за гласуване бъде променено. Въпреки това ученици и студенти, както и избиратели с увреждания имат правото да гласуват на всяко място и могат да бъдат включвани в допълнителен избирателен списък в деня на изборите. Също така членовете на СИК и полицейски служители, които служат в определена избирателна секция, са вписвани в допълнителната страница на избирателния списък на съответната избирателна секция, но не са заличавани от избирателния списък по техния постоянен адрес. Няколко механизма за сигурност са предвидени в Изборния кодекс, които да предотвратяват злоупотребата с допълнителните вписвания в избирателния списък.¹¹

VII. РЕГИСТРАЦИЯ НА КАНДИДАТИ

Кандидатски листи могат да бъдат излъчвани от политическите партии и коалиции, които са регистрирани пред ЦИК.¹² Независимите кандидати могат да бъдат излъчвани от инициативните комитети в избирателните райони.¹³ Общо 71 политически партии подадоха документи за регистрация пред ЦИК в периода от 19 до 27 март, като 14 от тях направиха това в последния ден за регистрация. ЦИК отказа регистрация на четири политически партии за това, че не са заплатили паричния депозит и не са представили подписи в подкрепа. След

¹⁰ До крайния срок на 11 април 83 887 души са направили заявление за гласуване в чужбина, от които 11 359 са използвали електронна поща.

¹¹ Всички тези избиратели трябва да подпишат писмена клетвена декларация, заявяваща че те не са гласували и няма да направят това втори път. На ученици и студенти трябва да бъдат подпечатани бележниците и студентските книжки след гласуването. ГРАО е отговорна за идентифицирането на случаи на многократно гласуване според процедури, установени от ЦИК

¹² За да бъдат регистрирани са необходими депозит от 10 000 лв (около 5 100 евро) и поне 7 000 подписа в подкрепа.

¹³ Номинацията на независими кандидати трябва да бъде подкрепена от подписите на не по-малко от 5 000 избиратели от съответния избирателен район, както и от депозит от 10 000 лв.

регистрацията на 67-те политически партии, на 4 от тях регистрацията бе заличена от ЦИК, която се основа на изявление на ГРАО, че е налице предоставянето на недостатъчен брой валидни подписа.¹⁴ В резултат на това 63 политически партии са регистрирани за предстоящите избори.

Според Изборния кодекс политическите партии имат три дни за премахването на всякакви неточности в техните документи за регистрацията, но не по-късно от крайният срок за регистрацията. ЦИК изтъква закона стриктно и не предостави на политическите партии възможността да поправят регистрационните си документи след 27 март. Този подход бе одобрен от ВАС.¹⁵

Политически партии и коалиции, регистрирани пред ЦИК, представиха своите кандидатски листи пред РИК. Според предварителната информация на ЦИК седем коалиции са регистрирани за изборите с около 2 000 кандидата.¹⁶ Само 29 от останалите 38 политически партии регистрираха кандидатски листи, излъчвайки приблизително 6 090 кандидати. Някои политически партии решиха да не регистрират кандидати, докато на други им бе отказана регистрацията от РИК. Само двама независими кандидати са регистрирани от РИК. Тридесет и един процента от всички регистрирани кандидати са жени.

VIII. ПРЕДИЗБОРНА КАМПАНИЯ

Официалната предизборна кампания започна на 12 април и ще приключи в полунощ на 10 май, когато започва период за размисъл. Проучвания на общественото мнение не могат да бъдат публикувани след началото на периода за размисъл и преди края на гласоподаването. Общинските кметове са задължени да определят места за закачането на предизборни материали и трябва да бъдат уведомявани от участниците 48 часа преди провеждането на публични предизборни прояви. Злоупотребата с административни ресурси, включително обществен транспорт, който е притежание на държавата или общината, е забранена.

Предизборните дейности се провеждат предимно чрез медиите, социалните мрежи, както и чрез срещи с избиратели и събрания, организирани в големите градове. Фокусът на предизборната кампания досега бе върху социални и икономически теми като бедността, безработицата, борбата срещу корупцията и организираната престъпност. Въпреки това някои от политическите партии основаха предизборните си програми на националистически теми, използвайки на места подстрекателска и ксенофобска реторика.¹⁷ Съществуват опасения за купуването на гласове, като някои от събеседниците заявиха, че ромското

¹⁴ Процедурата по проверката на събраните подписи бе установена от ЦИК. ГРАО, която е отговорна за проверката на личните данни на подписалите се, обяви за невалидни повече от 2 500 подписа, представени от всяка от партиите със заличена регистрацията, което бе предимно заради недостовърни единни граждански номера на граждани, дублиращи се подписи или подписи на избиратели, които по-рано са се подписали в подкрепа на друга партия.

¹⁵ Партията на българските комунисти, Българска национална патриотична партия и Зелената партия оспориха решението на ЦИК относно заличаването на тяхната регистрацията, защото ЦИК не им е предоставил три допълнителни дни да предоставят нови подписи в подкрепа, които заменят тези, които ГРАО е обявил за невалидни. ВАС отхвърли обжалването въз основа на това, че допълнения в регистрационните документи могат да бъдат правени само преди крайният срок за регистрацията.

¹⁶ Двадесет и пет политически партии са регистрирани в рамките на седем коалиции.

¹⁷ *Атака*, както и някои по-малки политически партии заложиха на етнически стереотипи преди започването на предизборната кампания и продължиха да правят същото и след това. Националният фронт за спасението на България предложи създаването на изолационни селища за ромското население в своята политическа програма.

население продължава да бъде най-уязвимата група, въпреки че също така бе отбелязвано, че въпросът се разпростира към всички партии и етнически групи в страната.¹⁸

Няколко политически партии поставиха под въпрос ролята и участието на Министерство на вътрешните работи (МВР) в политическия живот и изборния процес.¹⁹ На 28 март лидерът на *БСП* Сергей Станишев предостави документи на главния прокурор, в които се твърди за незаконна схема за подслушване на политици, журналисти и бизнесмени. Според лидера на *БСП* отговорността лежи върху бившия министър на вътрешните работи Цветан Цветанов, който понастоящем е председател на предизборния щаб на *ГЕРБ*. На 15 април главния прокурор заяви, че са установени нарушения в работата на МВР, касаещи подслушването на телефони, и че се инициират разследвания на няколко длъжностни лица. Няколко политически партии призоваха за оставката на г-н Цветанов като председателстващ щаб на *ГЕРБ* за предизборната кампания.²⁰

IX. МЕДИИ

Медийната среда е плуралистична, въпреки растящата концентрация на медийна собственост в ръцете на ограничен кръг от корпоративни интереси. В тази връзка много от заинтересованите страни изразиха притеснения относно независимостта на медиите от неправомерен икономически и политически натиск. Освен това липсата на законодателство, изискващо установяването на публичен регистър на собствениците на електронни медии, повдига сред някои събеседници опасения относно прозрачността на медийната собственост. Достъпът до интернет е невъзпрепятстван и предоставя алтернативен, но все още ограничен източник на информация в сравнение с повечето традиционни медии.²¹

Избирателният кодекс регулира в детайли отразяването на предизборната кампания от страна на обществените медии – Българска национална телевизия (БНТ) и Българско национално радио (БНР). Форматите, установени за отразяването на предизборната кампания са „клипове, хроники, диспути и други форми”.²² Изборният кодекс изрично изисква отразяването на политическите партии в различните формати в обществените медии да бъде обективно и да бъде срещу заплащане според тарифи, определени от Министерския съвет не по-късно от 40 дни преди изборния ден. През март 2013 г. Министерският съвет прие решение, въвеждайки тарифи, които са по-високи от тези по време на президентските избори

¹⁸ На 24 април главния прокурор информира МНИ на ОССЕ/СДИЧП, че той е получил приблизително 35 сигнала за купуване на гласове. МВР е започнало седем досъдебни производства, като шест от тях са за купуването на гласове.

¹⁹ На 10 април Министерство на вътрешните работи изиска от ЦИК да представи на министерството информация за регистрираните кандидати и членове на РИК и СИК. Министерството се обоснова с това, че информацията е необходима, за да се избегне конфликт на интереси, които се базират на потенциални роднински връзки между полицейски служители, които са разпределени в избирателни секции и членове на изборни комисии, както и между полицейски служители и кандидати. На 15 април ЦИК отхвърли искането, основавайки се на това, че Изборния кодекс не съдържа постановления с подобни ограничения. ЦИК също така заяви, че като „администратор на лични данни” тя е ограничена от Закона за защита на лична информация и не може да разкрие информация относно изборните комисии и кандидати.

²⁰ По време на изготвянето на настоящия доклад всички парламентарно представени партии, с изключение на *ГЕРБ* и *РЗС*, както и парламентарно непредставената Движение България на гражданите се обявиха за оставката на г-н Цветанов.

²¹ Почти половината от населението има достъп до интернет от дома си. Източник: Евростат, Интернет потребление на домакинства и индивиди през 2012 г., достъпно на: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-050/EN/KS-SF-12-050-EN.PDF.

²² Редът на представяне на кандидатите в различните програми бе решен след проведен от ЦИК жребий на 9 април.

през 2011 г.²³ Обществените радио и телевизия осигуряват на кандидатите свободно ефирно време в програмите, свързани с изборите, въпреки че това не е упоменато в Изборния кодекс.

Частните радиа и телевизии, както и пресата са в голяма степен нерегулирани. Те са задължени да предоставят еднакви договорни условия за отразяване на предизборната кампания на всички участници. Тарифите, сроковете и условията за заплатеното отразяване, както и договорите между медиата и кандидатите трябва да бъдат публикувани на интернет страниците на всяка една от медиите. Въпреки това няколко от частните медийни къщи тепърва трябва да публикуват техните договори, въпреки че вече са излъчили заплатени политически реклами. Изборният кодекс не изисква заплатените реклами да бъдат обозначавани като такива. В опит да насърчи прозрачността на източниците на спонсорство на програмите, през април 2013 г. Съвета за електронни медии (СЕМ), ЦИК и Асоциацията на българските радио и телевизионни оператори (АБРО)²⁴ подписаха доброволно споразумение, според което частните медии се ангажираха ясно да обозначават на заплатеното предизборно рекламиране.²⁵ Въпреки това МНИ на ОССЕ/СДИЧП получи няколко оплаквания, че някои частни електронни и печатни медии продължават да не обозначават по ясен и подобаващ начин заплатеното отразяване, като по този начин потенциално заблуждават аудиторията относно естеството на репортажите.

За да оцени провеждането и отразяването на предизборната кампания в медиите МНИ на ОССЕ/СДИЧП започна на 19 април количествен и качествен мониторинг на най-гледаното време на четирите телевизионни канала (БНТ, бТВ, Нова ТВ и ТВ7), на две радиостанции (БНР и Дарик Радио), както и на три вестника (24 часа, Телеграф, Стандарт).

Х. ЖАЛБИ И ОПЛАКВАНИЯ

Решения на изборните комисии могат да бъдат оспорвани пред комисии на по-високо ниво. Решения на ЦИК са оспорвани пред ВАС, чиито решения не подлежат на обжалване. Изборният кодекс уточнява, че решенията на ЦИК могат да бъдат обжалвани, а също и определя крайните срокове за подаването на жалби.²⁶

ЦИК разгледа 33 жалби, от които 22 касаят регистрацията на кандидати. ЦИК отмени четири от решения на РИК и потвърди решенията на РИК в 18 случая.²⁷ Десет жалби относно решения на РИК касаят съставите на СИК. В три случая ЦИК отхвърли решенията на РИК, докато в останалите седем решенията на РИК бяха потвърдени. Едно обжалване се отнася до задължението на РИК да публикува решение на интернет страницата си и то бе уважено от ЦИК.

²³ Според член 147 (2) от Изборния кодекс само встъпителните и заключителните клипове на кандидатите са освободени от заплащане. В допълнение партиите, които не са представени в Народното събрание не получават държавна субсидия. В тази връзка решението на Министерски съвет породило известна критика.

²⁴ АБРО е независима организация представляваща интересите на частната радио и телевизионна индустрия в България.

²⁵ Според споразумението СЕМ ще бъде отговорен за съблюдаването на споразумението.

²⁶ Крайните срокове, в които решение трябва да бъде направено и обжалване, подадено, зависи от естеството на обжалването. Решения на ЦИК, свързани с регистрацията на политически партии, коалиции и кандидати може да бъде обжалвано пред ВАС в рамките на 24 часа. Други решения на ЦИК могат да бъдат обжалвани в рамките на три дена. ЦИК разполага с три дена за да се произнесе върху жалба. За отбелязване е, че решение на ЦИК относно жалба, касаещо съставянето и разпускането на членове на СИК не може да бъде по нататък обжалвано пред ВАС.

²⁷ Осем от тези решения бяха обжалвани на по-горна инстанция пред ВАС, който отхвърли всички жалби с мотива, че изискванията за кандидатстване за да бъдат валидни документите не са изпълнени.

ВАС разгледа 55 жалби срещу решения на ЦИК, от които четири са за отказа от регистрацията на политически партии. ВАС потвърди три от решенията на ЦИК, базирайки се на факта, че по-малко от необходимия по закон брой подписи са подадени от политическите партии. Тридесет и седем жалби са срещу решения относно съставите на РИК и ВАС потвърди всички тридесет и седем решения на ЦИК, базирайки своите правни основания на факта, че РИК са сформирани в съответствие със закона. ВАС заключи, че 14 от решенията на ЦИК не попадат в неговата компетенция.²⁸

В четири случая политическите партии изискаха възстановяване на техния депозит. В три от тези случаи регистрацията на политическите партии бе заличена след като ГРАО установи, че те не са предоставили 7 000 валидни подписа. В четвъртия случай една от политическите партии изиска да се оттегли от състезанието, след като бе регистрирана. ЦИК отхвърли всичките четири иска, обосновавайки се, че само тези партии, които получат два процента от действителните гласове на национално ниво имат подобно право. Всички четири партии обжалваха пред ВАС, който се основа на това, че решение на ЦИК относно изборните депозити не подлежи на обжалване и по този начин не попада под юрисдикцията на ВАС.

XI. УЧАСТИЕ НА МАЛЦИНСТВОТА

Конституцията не споменава национални малцинства, но чл. 54.1 осигурява правото на самоопределение. Чл. 11.4 забранява сформиранието на политически партии на „етническа, расова или религиозна основа”. Според последното преброяване, направено през 2011г., 84,8 % от населението са етнически българи, докато 8,8 % и 4,9 % са съответно етнически турци и роми.²⁹ Останалите етнически групи са под един процент от населението.

Изборният кодекс постановява, че предизборната кампания ще се провежда на български език. Дългогодишна препоръка на ОССЕ/СДИЧП е, че на лица, които се идентифицират като принадлежащи към национални малцинства, трябва да им бъде разрешена употребата на майчиния им език в предизборната кампания, а също и че официална информация за избирателите може да бъде предоставяна на малцинствени езици.³⁰

Докато ДПС е възприемана като политическа партия, която представлява интересите на турското малцинство,³¹ ромското малцинство продължава да е в маргинална позиция в социалния и политически живот.³² Събеседници на МНИ на ОССЕ/СДИЧП информираха, че повечето от политическите партии и коалиции или не включват ромски кандидати или ги поставят на „неизбираеми” позиции в листите.

²⁸ Не всички решения на ЦИК могат да бъдат обжалвани. Изборният кодекс (членове 26.7 26.8) изброява решенията на ЦИК, които могат да бъдат обжалвани. list appealable SEC decisions.

²⁹ Широко разпространени са предположенията, че същинския брой на ромите е значително по-висок. Според повечето оценки той е между 700 000 – 800 000 души.

³⁰ Генерален коментар 25 приет от Комитета за права на човека на Обединение нации през 1996 г. гласи, че „информация и материали относно гласоподаване трябва да бъдат налични на малцинствените езици”. Параграф 32.5 от Копенхагенския документ на ОССЕ от 1990 г гласи, че „лица, които принадлежат към национални малцинства имат правото[...] да разпространяват, да разменят и да имат достъп до информация на техния майчин език. Параграф 35 от Копенхагенския документ на ОССЕ от 1990 г. заявява, че „Страните членки ще зачитат правото на ефективно участие в обществения живот на лицата, принадлежащи към националните малцинства(...).”

³¹ През декември 2012 г бе сформирана нова политическа партия – Народна партия свобода и достойнство, – която заяви, че представлява интересите на турското малцинство в България.

³² През март 2012 г. Народното събрание прие Национална стратегия за интеграция на ромите, както и План на действие за осем годишен период, който има широк обхват, включвайки теми като не-дискриминация, образование, жилищно устройство, медийно отразяване и здравеопазване.

ХII. ГРАЖДАНИ И МЕЖДУНАРОДНИ НАБЛЮДАТЕЛИ

Изборният кодекс обезпечава гражданско и международно изборно наблюдение. Граждански наблюдатели могат да бъдат номинирани от български неправителствени организации. Списък с международни наблюдатели се предава за регистрация чрез Министерство на външните работи. Наблюдателите се регистрират от ЦИК.

Към 27 април 16 граждански организации с 6 066 наблюдатели и три международни организации с 55 наблюдатели са регистрирани. Политическите партии, коалиции и инициативни комитети могат да назначават застъпници, които се регистрират пред РИК.

ХIII. ДЕЙНОСТИ НА ОССЕ/СДИЧП

На 16 април в София МНИ на ОССЕ/СДИЧП бе открита с пресконференция. Ръководителят на мисията се срещна с ЦИК, Министерство на външните работи, председателя на Върховния административен съд, министъра на вътрешните работи, главния прокурор, омбудсмана и с представители на политически партии, медии и гражданското общество. МНИ на ОССЕ/СДИЧП също така установи регулярни контакти с изборната администрация на всички нива, държавни институции, които са въввлечени в изборния процес, политически партии, гражданското общество и медии.

За наблюдение на изборния ден МНИ на ОССЕ/СДИЧП ще се присъедини към усилията на делегацията на Парламентарната асамблея (ПА) на Съвета на Европа (ПАСЕ) на ОССЕ. Еохан Мърфи бе назначен от председателстващия ОССЕ като Специален координатор, който да ръководи краткосрочната мисия за наблюдение на тези избори.